

QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN MẬT ONG PHONG NHA

Tỉnh Quảng Trị là địa phương có diện tích rừng lớn, trong đó có rừng nguyên sinh thuộc Di sản thiên nhiên thế giới Vườn Quốc gia (VQG) Phong Nha - Kẻ Bàng chiếm hơn 92%, đây là một tỷ lệ lớn nhất trong các khu vực rừng đặc dụng của nước ta. Hiện nay, các nhà khoa học đã xác định được 2.651 loài thực vật bậc cao có mạch với 116 loài được ghi vào Sách đỏ Việt Nam. Với tiềm năng và lợi thế về điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên nên tỉnh Quảng Trị rất phù hợp cho nghề nuôi ong lấy mật.

Nghề nuôi ong lấy mật tại vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng được hình thành từ bao đời nay của cộng đồng cư dân nơi đây. Trước đây, cộng đồng cư dân vùng Phong Nha vào rừng lấy mật. Làm tổ ong và gác kèo ong để lấy mật là một kinh nghiệm truyền thống của người dân đất Phong Nha. Cứ mỗi tổ ong bình quân cho khoảng 3 - 5 lít mật và mỗi tổ ong có thể khai thác được từ 2 - 3 lần, vì thế mỗi mùa gác kèo ong mỗi thợ rừng có thể thu về được cả trăm lít. Tuy nhiên, do sự quy định và quản lý nghiêm ngặt của pháp luật đối với Di sản Thiên nhiên thế giới Vườn Quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng, nên họ đã thay đổi nhận thức đó là tận dụng vào lợi thế nguồn tài nguyên rừng với sự đa dạng loài thực vật kết hợp với nguồn ong bản địa để phát triển nghề nuôi ong lấy mật của mình. Tuy nhiên, nghề nuôi ong lấy chủ yếu là tự phát ở các hộ gia đình, sản xuất nhỏ lẻ, manh mún, sản phẩm làm ra chủ yếu để phục vụ nhu cầu nội tại của người dân, chưa mang tính chất hàng hoá.

Trải qua quá trình nuôi, nhận thấy nghề nuôi ong lấy mật đem lại hiệu quả kinh tế cao, vốn đầu tư ít, rủi ro thấp lại có thu nhập thường xuyên phù hợp với phát triển kinh tế hộ của nhiều gia đình, từ đó chính quyền địa phương đã chủ động nhân rộng mô hình nhằm tạo thêm nguồn sinh kế, tăng thu nhập cho người dân trên địa bàn.

Theo số liệu thống kê, hiện nay nghề nuôi ong lấy mật trên địa bàn các xã vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng có 03 HTX, 01 Tổ hợp tác và hàng trăm hộ gia đình nuôi, sản lượng mật ong hằng năm đạt trên 20 nghìn tấn, doanh thu hàng tỷ đồng.

Nằm trong vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng, xã Phong Nha có diện tích đất rừng lớn với nguồn phấn hoa rừng tự nhiên phong phú, đây là điều kiện lý tưởng để phát triển nghề nuôi ong lấy mật. Đặc biệt, mật ong Phong Nha có màu vàng nhạt, không đậm nâu, không ngọt gắt như các loại mật khác. Vì vậy, nhiều năm qua, mô hình nuôi ong lấy mật được nhiều hộ dân vùng Phong Nha lựa chọn để phát triển kinh tế và xem như là món quà vô giá mà tạo hóa đã ban cho con người.

Năm 2021, HTX nuôi ong lấy mật vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng xã Phong Nha được thành lập với 20 thành viên. Từ ngày thành lập cho đến nay, HTX đã đi vào hoạt động ổn định và hiệu quả. Năm 2021, sản lượng mật ong thu được 1.440 lít. Đến năm 2025,

các thành viên HTX tiếp tục đầu tư tăng đàn và áp dụng các tiến bộ khoa học kỹ thuật đã cho một mùa mật ong chất lượng và sản lượng cao trên 3.000 lít. Việc tham gia HTX đã tạo điều kiện thuận lợi cho các thành viên trong sản xuất, tiêu thụ sản phẩm, đem đến tay người tiêu dùng sản phẩm mật ong đảm bảo chất lượng, nguồn gốc xuất xứ rõ ràng.

Bên cạnh đó, nhờ áp dụng khoa học kỹ thuật, nghiên cứu đưa vào các giống mới có năng suất, chất lượng, nghề nuôi ong lấy mật đã giúp người dân các xã vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng nâng cao đời sống, đóng góp vào sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

Sau nhiều năm thăng trầm, đến nay nghề nuôi ong lấy mật của vùng đất này đã được khẳng định, có tiếng nói trong ngành nghề nuôi ong của tỉnh Quảng Trị.

Trước những yêu cầu ngày càng cao về tiêu chuẩn chất lượng sản phẩm mật ong, HTX nuôi ong lấy mật vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng xã Phong Nha đã tiếp thu các tiến bộ khoa học kỹ thuật và được hỗ trợ nguồn vốn để tạo ra các đàn ong có chất lượng tốt, năng suất mật cao, ít nhiễm bệnh. Triển khai phương pháp nuôi gần gũi với môi trường rừng tự nhiên, do vậy sản phẩm mật ong có hương vị thơm ngon, màu sắc vàng óng và giá trị dinh dưỡng cao

Để nâng cao thương hiệu mật ong, HTX chú trọng nâng cao chất lượng sản phẩm. Hợp tác xã đã thực hiện xây dựng nhãn mác hàng hóa và đăng ký các chỉ tiêu chất lượng, do đó các sản phẩm mật ong khi thành phẩm đều đảm bảo chất lượng về mật, đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm phục vụ người tiêu dùng trong và ngoài tỉnh. Bên cạnh đó việc kiểm soát chất lượng mật ong tại đây đều thông qua hội đồng quản trị HTX, vì vậy độ đồng đều về chất lượng luôn luôn được đảm bảo mang lại sự tin cậy cho người tiêu dùng.

Để phát huy lợi thế, nâng cao thương hiệu cho sản phẩm mật ong Phong Nha, năm 2022 Sở KH&CN đã hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu chứng nhận mật ong Phong Nha của tỉnh Quảng Trị thuộc Chương trình phát triển tài sản trí tuệ quốc gia. Đến năm 2026, sản phẩm mật ong Phong Nha đã được Cục Sở hữu trí tuệ - Bộ KH&CN cấp giấy chứng nhận. Với việc được cấp giấy chứng nhận nhãn hiệu chứng nhận giúp các HTX, tổ hợp tác và người dân có thể khai thác giá trị kinh tế bền vững và đúng pháp luật từ chính những sản phẩm trí tuệ của mình. Đồng thời, hướng dẫn các tổ chức, cá nhân xác lập, bảo vệ quyền sở hữu công nghiệp, hỗ trợ thực hiện việc đăng ký nhãn hiệu hàng hóa của từng địa phương; nâng cao nhận thức của cộng đồng trong tạo lập, bảo vệ và khai thác tài sản trí tuệ, tăng sức cạnh tranh và giá trị sản phẩm hàng hoá.

Từ những nỗ lực xây dựng thương hiệu đã và đang góp phần nâng cao sản phẩm, làm lành mạnh thị trường, giúp các HTX, tổ hợp tác và người dân nuôi ong lấy mật vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng nâng cao chất lượng sản phẩm, người tiêu dùng có thêm một

sản phẩm đáng tin cậy. Đồng thời, tích cực quảng bá, giới thiệu sản phẩm tại các hội chợ, triển lãm, các sự kiện trong và ngoài tỉnh.

Khi tham quan gian hàng tại hội chợ Hà Nội, bà Dương Quỳnh Hoa, khách hàng cho biết: bản thân tham quan và tìm hiểu thương hiệu mật ong Phong Nha của tỉnh Quảng Trị thì cũng biết ở đây là nơi có nguồn thực vật rất dồi dào phong phú, và Phong Nha - Kẻ Bàng là Di sản Thiên nhiên thế giới. Do vậy khi tìm đến thương hiệu mật ong này đầu tiên mình thấy là tem, nhãn mác rất chuyên nghiệp, rất chỉnh chu, màu sắc của mật ong thì rất khác so với các sản phẩm mà mình xem qua, ở đây sản phẩm rất là trong và không lắng đường ở phía dưới giống như các sản phẩm mật ong khác. Nói chung về nhãn quang nhìn từ phía ngoài cho đến bên trong thì rất chuyên nghiệp và đưa đến một cảm giác tin tưởng và an toàn cho người tiêu dùng.

Với sự cạnh tranh từ các sản phẩm mật ong của nhiều địa phương khác, việc duy trì nguồn mật chất lượng cao trong bối cảnh biến đổi khí hậu là những vấn đề cần giải quyết. Đồng thời, để nâng tầm cho sản phẩm mật ong Phong Nha của tỉnh Quảng Trị, chính quyền địa phương các xã vùng đệm VQG Phong Nha - Kẻ Bàng cần phải đồng hành, quan tâm hỗ trợ ứng dụng KH&CN vào sản xuất theo chuỗi hàng hoá, tham gia các chuỗi liên kết, các hội chợ, triển lãm để quảng bá và tạo ra nhiều kênh tiêu thụ, từ đó khơi thông đầu ra cho sản phẩm nông nghiệp đặc trưng, giúp duy trì, ổn định sinh kế người dân và từng bước làm giàu trên chính mảnh đất quê hương mình.

Với nhiều lợi thế, thời cơ và tiềm năng về phát triển, nhưng vẫn còn đó những khó khăn đang ở phía trước. Vì vậy, việc cải tiến mẫu mã, nâng cao chất lượng sản phẩm, bảo đảm an toàn thực phẩm, sản xuất xanh gắn với bảo vệ môi trường là điều kiện tiên quyết cho nhãn hiệu chứng nhận mật ong Phong Nha vươn xa trên thị trường.

Không chỉ là món quà của thiên nhiên, mật ong Phong Nha hôm nay còn mang theo câu chuyện về giá trị bản sắc, hành trình xây dựng thương hiệu và khát vọng vươn xa của người dân vùng đệm trên con đường đưa sản phẩm mật ong Phong Nha trở thành một sản phẩm có giá trị kinh tế cao. Hy vọng rằng, với sự quan tâm hỗ trợ chính sách của các cấp chính quyền, của Sở KH&CN, của Cục SHTT và trách nhiệm của cộng đồng thì thương hiệu nhãn hiệu chứng nhận mật ong Phong Nha của Quảng Trị sẽ ngày càng khẳng định chỗ đứng trên thị trường.